

„Tükröm, tükröm”

Lehetséges értékelési módok a korai német mint idegennyelv-oktatásban

SÁRVÁRI TÜNDE

sarvari@jgypk.szte.hu

*Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Gyakorló és Alapfokú Művészeti Iskolája,
Napközi Otthonos Óvodája,
SZTE JGYPK Német és Német Nemzetiségi Tanszék*



Kulcsszavak: *korai idegen nyelvi nevelés, német mint idegen nyelv, mérés és értékelés, jó gyakorlat*

Bevezetés

A Nemzeti alaptanterv (2012) értelmében Magyarországon legkésőbb az általános iskola negyedik évfolyamán kerül bevezetésre új tantárgyként az első idegen nyelv, de megfelelő feltételek teljesülése esetén erre hamarabb, az 1–3. évfolyamon is sor kerülhet. A korai idegennyelv-tanulás során is fontos a tanulási, tanítási eredmények feltárása, értékelése, dokumentálása és folyamatos reflektálása. Ehhez jó hasznát vennénk a meséből ismert varázstükröknek, amelyek a „tükröm, tükröm, mondd meg nekem” felszólításra már válaszol is. De sajnos ennek a varázstükröknek épp úgy nem vagyunk birtokában, mint a bölcsék kövének. Ezért más eszközökhöz kell folyamodnunk.

A célcsoport idegen nyelvi nevelésével kapcsolatos dokumentumok és ajánlások minden esetben hangsúlyozzák, hogy a mérés és értékelés során azok az eszközök a leghasznosabbak, amelyek a legjobban hasonlítanak ahhoz a módhoz, ahogy a gyermekek az idegen nyelvet tanulják. Jelen tanulmány egyrészt összegzi, melyek lehetnek az 1–3. évfolyamon folyó idegen nyelvi nevelés mérhető nyelvi eredményei, másrészt arra mutat be néhány „jó gyakorlatot”, hogyan lehet ezeket az eredményeket a célcsoport életkori és nyelvi sajátosságainak figyelembe vételével feltárni és értékelni oly módon, hogy a gyermek előmenetelét elsősorban a tanulási folyamatok kontextusában szemléljük, és a feltárás módja ne különbözzék a szokásos, a gyerekek tanulási hétköznapjaiból ismert tevékenységektől, tanulási feladatoktól.

Ehhez először áttekintjük 6–9 éves tanulók idegen nyelvi nevelésének legfontosabb sajátosságait, a célcsoport számára javasolt tevékenységeket és értékelési módokat, majd néhány saját tanítási gyakorlatomból vett példa alapján megvizsgáljuk, hogyan ültethető át az elmélet „jó gyakorlatba”.

A 6–9 éves tanulók idegen nyelvi nevelésének legfontosabb sajátosságai

A 6–9 éves tanulók idegen nyelvi nevelését gyakran nevezik korai vagy kisgyermekkorai idegennyelv-oktatásnak is, bár tágabb értelemben ehhez a fogalomhoz az óvodai idegen nyelvi nevelés is hozzátartozhat. A korai idegennyelv-oktatás a nyelvtanítás egy speciális területe, hiszen a gyermekek másképp tanulnak, mint a fiatalok vagy a felnőttek. A gyermekek velük született kíváncsiságuktól hajtva szeretnék felfedezni és megérteni a világot. Gyorsan tanulnak, nagyon jó az emlékezőtehetségük. Tanulásukat kevésbé jellemzi a tudatosság, inkább ösztönösen utánozzák a látott mintát. Akkor tanulnak a leghatékonyabban, ha minden érzékszervük részt vesz a tanulási folyamatban. Nyelvtanulás során sem a tudatosság a meghatározó. A sok, elsősorban játékos, cselekedtető, mozgásos tevékenység segít nekik abban, hogy elsajátítsák a szókinccset és a szükséges nyelvi struktúrákat. Ez azonban implicit módon történik.

A fentiekből következik, hogy a korai idegennyelv-oktatásnak sajátos célokat kell kitűznie, és e célok eléréséhez a hagyományostól eltérő módszerekre és eszközökre van szüksége. Mint arra a Kerettanterv (2012) is rámutat, ennél a célcsoportnál a nyelvtanítás elsődleges célja a tanulók idegen nyelvi kommunikatív kompetenciájának megalapozása, valamint a tanulók érdeklődésének felkeltése a nyelvek tanulása és a más nyelveket beszélő emberek és kultúrájuk megismerése iránt. Az idegen nyelvvel való korai ismerkedés a természetes nyelvszajátítás folyamataira épül, ezért középpontjában a hallott szöveg értése és a szóbeli interakció együttes fejlesztése áll. A fejlesztés során két szakaszt különíthetünk el egymástól: az első szakaszban a tanulók az idegen nyelvi olvasás és írás bevezetése előtt állnak (szóbeli bevezető szakasz), a második szakaszban pedig már felkészültek az idegen nyelvi olvasás és írás bevezetésére.

A későbbi nyelvtanuláshoz hasonlóan ebben az esetben is hat fejlesztési egységet különböztetünk meg: (1) olvasott és (2) hallott szöveg értése, (3) beszédképesség, (4) interakció, (5) írásképesség és (6) nyelvhelyesség. A Kerettanterv (2012) értelmében a ciklus, azaz az alsó tagozat végén elvárható, hogy a tanulók

- aktívan vegyenek részt a célnyelvi tevékenységekben,
- kövessék a célnyelvi óravezetést, az egyszerű tanári utasításokat,
- megértsék az egyszerű, ismerős kérdéseket, és válaszoljanak ezekre,
- kiszűrjék egyszerű, rövid szövegek lényegét,
- elmondjanak néhány verset, mondókát és néhány összefüggő mondatot önmagukról,
- társaikkal minta alapján egyszerű párbeszédet folytassanak,
- jól ismert témában ismert szavakat, rövid szövegeket elolvassanak és megértse-
nek,
- tanult szavakat, ismerős mondatokat lemásoljanak, valamint
- minta alapján egyszerű, rövid szövegeket alkossanak.

A fejlesztés várható eredményeit vizsgálva megállapíthatjuk, hogy a Kerettanterv a nyelvhelyesség kivételével minden egyes fejlesztési egységhez explicit módon fogalmaz meg várható eredményeket ennél a célcsoportnál is. A nyelvhelyesség azért képez kivételt, mert a 6–9 éves tanulók esetében hibátlan megoldásokra csak tapintatosan és nagy türelemmel törekedhetünk (vö. Kuti és mtsai 2004: 6). Másrészt ~~teljesen~~ érhető a primer készségekkel kapcsolatos eredmények túlsúlya is (a várható eredmények 2/3-a a hallott szöveg értésére, a beszédképességre és az interakcióra vonatkozik), ami a célcsoport életkori és nyelvi sajátosságainak megfelelő szóbeliségre vezethető vissza.

A mérés és értékelés viszonylatában a Kerettanterv 1. mellékletének bevezetőjében olvasható, hogy az alsó tagozaton lehetőséget kell biztosítani arra, hogy a tanulók gyakorlatot szerezzenek teljesítményük és képességeik reális értékelésében. Ez a szemlélet jellemzi az idegennyelv-tantárgyat is, ahol az önálló tanulással kapcsolatban fogalmazódik meg az az elvárás, hogy a nyelvrán biztosítsunk lehetőséget az önértékelésre és a társértékelésre. Arra azonban sem a Nat-ban, sem a Kerettantervben nem találunk konkrét javaslatot, milyen formában valósulhat meg ez a törekvés. A dilemma feloldása érdekében tekintsük át, milyen tevékenységek jellemzők erre a célcsoportra az idegennyelv-órakon, és vizsgáljuk meg, lehetséges-e az ön-, illetve a társértékelés ezeknél a tevékenységeknél.

A 6–9 éves tanulók számára javasolt idegen nyelvi tevékenységek

Chighini és Kirsch (2009: 30) három tevékenységformát javasol a 6–9 éves tanulók idegen nyelvi neveléséhez: (1) narráció, (2) immerzió, (3) játék. *Narráció* alatt azt értik, hogy autentikus, célnyelvi történetek segítségével hozzuk közelebb az idegen nyelvet a gyermekekhez. Ehhez elsősorban a képeskönyvek nyújtanak segítséget, ahol a könyv illusztrációi nagymértékben elősegítik a gyermekek szövegértést (Hör–Seh–Verstehen). A jól megválasztott könyv nagyon jó kísérője az idegen nyelvvel ismerkedő gyermeknek (vö. Sárvári 2015).

A teljes *immerzió* leggyakrabban a két tanítási nyelvű nevelési intézményekben valósul meg, ahol a gyermekek bizonyos tantárgyakat az adott idegen nyelven tanulnak. Tapasztalataim azonban azt mutatják, hogy a hagyományos idegen nyelvi nevelésben is eredményesen alkalmazhatjuk a tartalomalapú megközelítést, melyet német nyelvterületen a módszer angol nyelvű kifejezéséből alkotott betűszóval CLIL-nek (*Content and language integrated learning*) neveznek¹ (vö. Sárvári 2013, Haataja 2007, 2009).

A harmadik általuk javasolt tevékenység a *játék*. A játékos tevékenységek során a gyermekek – akárcsak az első nyelv esetében – szinte észrevétlenül sajátítják el a célnyelvi szókinccset, a nyelvi struktúrákat, az adott kultúrában elvárt magatartási mintákat.

Lundquist-Mog és Widlok (2015: 123) a fenti felsorolást kiegészítették még a mozgásos tevékenységekkel, a drámajátékkal/jelenetekkel és a forgószínpad-módszer (Lernen an Stationen) alkalmazásával.

Nyelvrán számos lehetőség van a *mozgásra*. A „kézzel-lábbal magyarázás” és a pantomim a korai nyelvtanításban gyakran alkalmazott technika. De sokan kedvelik az ún. brain-gym, azaz agytorna gyakorlatokat is, melyek speciális mozgásformákat kínálnak annak érdekében, hogy hatékonyabbá váljon a tanulás. Ezekkel a gyakorlatokkal ugyanis jól fejleszhető a gyermekek koncentrációkézsége, illetve az idegen nyelvű utasításoknak köszönhetően a tanulók szókinccse, szövegértési készsége is.

A *rövid jelenetek, szerepjátékok* lehetővé teszik, hogy a tanulók védett környezetben, mégis autentikusnak ható szituációkban alkalmazzák és gyakorolják a megismert kifejezéseket, párbeszédet. Különösen nagy örömet okoz a gyerekeknek, ha ehhez eszközöket, jelmezeket is használhatnak. A drámajátékok alkalmazása nagymértékben hozzájárul

¹ Mint az Eurydice (2006: 8) definíciójából is kitűnik, a CLIL betűszót általános szakkifejezésként használják mindazon oktatási formák leírására, melyek keretében a tantervben szereplő bizonyos – nyelvi órától eltérő – tantárgyak tanítása egy második nyelven (valamely idegen, regionális vagy kisebbségi nyelven és/vagy egy másik hivatalos államnyelven) valósul meg. Napjainkban német nyelvterületen egyre elterjedtebb a CLILiG (*Content and language integrated learning in German*) rövidítés, ami arra utal, hogy az alkalmazott második nyelv a német.

rulhat az önbizalom fejlesztéséhez, az előadásmód, a helyes kiejtés és intonálás tökéletesítéséhez (vö. Sárvári 2013a, 2013b).

A *forgószínpad-módszer* a kooperatív módszertan egyik gyakran alkalmazott eleme. A teremben több információs asztal (Station = állomás) áll feladatokkal. A gyermekek egyedül, párban vagy csoportban oldják meg a feladatokat, melyek sorrendje leggyakrabban szabadon választható. A tanulók az előre elkészített megoldólapok segítségével önállóan ellenőrzik, helyesen oldották-e meg a feladatokat. Ez a munkaforma elősegíti az önálló tanulóvá válást, hiszen a tanárnak elsősorban csak akkor kell segítenie, ha valamilyen megoldhatatlannak tűnő probléma lép fel (vö. Sárvári 2012).

A 6–9 éves tanulók számára javasolt értékelési módok

Az idegen nyelvi mérés és értékelés egyik legfontosabb nemzetközi alapidokumentuma a 2002-ben megjelent Közös európai referenciakeret (KER), mely a nyelvtanulókat három nagy csoportba (alapszintű, önálló, mesterfokú nyelvhasználó), illetve hat különböző nyelvi szintre (A1 = minimumszint, A2 = alapszint, B1 = küszöbszint, B2 = középszint, C1 = haladó, C2 = mesterfok) osztja.²

A magyar viszonylatok tekintetében kihagyhatatlan a magyar köznevelés két, a 2013/2014. tanévtől felmenőrendszerben bevezetésre került alapidokumentuma a Nemzeti alaptanterv (Nat) és a Kerettanterv ismerete. Az idegen nyelvi méréssel és értékeléssel kapcsolatosan a Nat csak azt mondja ki, hogy a tanulóknak a tanári értékelés mellett az önértékelés módszereit is el kell sajátítani, illetve, hogy a korai idegen nyelvi fejlesztés, azaz a 4. évfolyam végén elérhető minimumszint KER-szintben nem adható meg.

A Kerettanterv határozza meg kétéves képzési szakaszokra bontva az elérendő célok és nyelvi szintek leírását. Ez alól csak az általános iskola 4. évfolyama képez kivételt, mivel ebben az esetben csak egyéves (kötelező) ciklusról beszélhetünk. A Kerettanterv részét képezi még a mérés és értékelés szempontjából fontos ún. Függelék, ami az egyes KER-szintekhez rendelt kommunikációs eszközöket és fogalomköröket, valamint a hozzájuk tartozó angol és német nyelvi példákat tartalmazza.

Mint azonban korábban már utaltunk rá, a korai idegennyelv-oktatás végén elérhető nyelvi eredmények nem adhatóak meg a KER szintjei alapján, ezért a témakör jobb megismeréséhez két ajánlást célszerű még alapul venni. Az egyik a Kuti Zsuzsa és munkatársai által 2004-ben kidolgozott idegen nyelvi program az 1–3. évfolyam számára, mely ajánlásokat fogalmaz meg a 6–9 éves korosztály idegennyelv-tanításához, a másik a Goethe Intézet munkatársa, Beate Widlok irányításával 2010-ben aktualizált Nürnbergi ajánlások.

Az 1–3. évfolyam számára kidolgozott idegen nyelvi program (Kuti 2004: 6) egyértelműen megfogalmazza, hogy a gyerekek fejlődését elsősorban a beszédértés fejlődésének szempontból kell nyomon követni és a legkisebb teljesítményt is értékelnünk kell. Fontos megemlíteni, hogy a teljesítmény ebben a szakaszban még nem csak az önálló teljesítményt jelenti, mert azt csak jól ismert szituációkban, ismerős tevékenységekben várhatjuk el a tanulóktól. Minden esetben alapelv a pozitív visszajelzés, azaz azt értékeljük,

² A német nyelv esetében az idegen nyelvi méréssel és értékeléssel kapcsolatosan meg kell még említeni a szintén 2002-ben készült *Profile deutsch* című nemzetközi kiadványt, ami az Európa Tanács kezdeményezésére a németnyelvű országok által közösen összeállított adatbank. Ez az adatbank a KER nyelvi szintjeit adaptálja a német nyelvre, és támpontot ad az egyes szinteknek megfelelő szókinccs, illetve nyelvtani struktúra meghatározáshoz.

amit a kisdíákok tudnak, és ne a hiányosságokat hangsúlyozzuk. Ne felejtsük el azt sem, hogy ne a nyelvről való tudást, hanem a nyelvi készségeket, a használható nyelvtudást fejlesszük és értékkeljük, valamint dicsérik a tanulási folyamatban való közreműködést is. A Kerettantervben is megemlített önértékelésre leghamarabb a kilencéves korosztálynál számíthatunk.

A korai idegennyelv-oktatással kapcsolatos Nürnbergi ajánlások először 1996-ban jelentek meg, ennek aktualizálására vállalkoztak 2010-ben a Goethe Intézet munkatársai Beate Widlok vezetésével. Az elkészült dokumentum szerzői (Widlok-Petravić-Org-Romcea 2010: 10) kiemelik, hogy a tudásszint feltárásának tartalmait és formáit a gyermekek életkori sajátosságainak megfelelően kell kialakítani, valamint figyelembe kell venni a korai idegennyelv-tanulás tartalmi és módszertani elveit. Ezen túlmenően felhívják a figyelmet arra, hogy a mérhető nyelvi eredmények elérésének a korai idegennyelv-tanulás esetében ahhoz a célhoz képest a háttérbe kell szorulnia, hogy a gyermek személyiségét sokoldalúan fejlesszük, valamint kialakítsuk és fenntartsuk az idegennyelv-tanuláshoz szükséges motivációt. Ezért célszerű a tanulásban elért eredmények feltáráshoz olyan módot választani, ami nem különbözik a szokásos, a gyerekek tanulási hétköznapjaiból ismert tevékenységektől és tanulási feladatoktól.

A korai idegennyelv-oktatással kapcsolatos ajánlások közös eleme, hogy a portfóliót említik az elért eredmények feltáráásának egyik lehetséges eszközeként.³

A Közoktatási Tankönyvlistán (http://www.kir.hu/kir_tkv_jegyze) szereplő, gyermekeknek szóló német nyelvkönyvcsaládok közül csak háromban találunk portfóliókészítéssel kapcsolatos feladatot. A Hueber Kiadónál megjelent háromkötetes *Planetino* című nyelvkönyv munkafüzetében található a kivágható, ún. *Das habe ich gelernt* oldal. Ezek az oldalakon gyűjthetik össze a tanulók az adott lecke végén azokat a témával kapcsolatos szavakat, kifejezéseket, amelyeket már ismernek.

A Klett-Langenscheidt Kiadó két tankönyvcsaládja is ösztönöz a portfólió-készítésre. Mind a *Wir*, mind pedig a *Der grüne Max* nyelvkönyvcsalád tankönyvei kínálnak az egyes leckékhez legalább egy portfólió-feladatot (*Meine Wir-Mappe / Mein Dossier*), ami lehetővé teszi a tanult témakör adaptálást, személyre szabását.

Azok számára, akik nem az említett nyelvkönyvcsaládokkal dolgoznak németórán, elérhető egyrészt az ún. *Európai nyelvtanulási portfólió/napló*, illetve a Goethe Intézet munkatársai által kidolgozott *Kinderportfolio*.

Az *Európai nyelvtanulási portfólió*, melyet Magyarországon az osztálynapló analógiájára *Európai nyelvtanulási naplónak* is neveznek, olyan nyelvtanulásra vonatkozó rendszerezett dokumentumgyűjtemény (portfólió), amely arra szolgál, hogy pozitívan jelenítse meg a nyelvtanuló elért eredményeit, és tükrözze a különböző készségekben elért tudását és a nyelvtanulás során szerzett tapasztalatait. A napló távlati célja, hogy segítse tulajdonosát abban, hogy tudatosodjon benne a nyelvek tanulásának folyamata, és motiváltá váljon az egész életen át tartó nyelvtanulásra, meglévő nyelvtudásának fejlesztésére, illetve újabb nyelvek elsajátítására. Mivel a nyelvtanulás során fontos szerepet játszanak az életkori sajátosságok, korosztályonként más nyelvezetű és tartalmú nyelvtanulásinapló-változatok készültek a kisiskolások, a serdülők és a felnőttek számára. A három változat közös eleme, hogy mindegyik három nagy részből tevődik össze (1) nyelvi útlel, (2)

³ A portfólió egy dokumentumgyűjtemény, amely a tanuló hosszabb idő alatti fejlődését, vagy a folyamat végére elért eredményeit dokumentálja (vö. Falus-Kimmel 2009).

nyelvi életrajz és (3) nyelvi dosszié. A három rész a különböző életkorokban más-más szerepet játszik.

A kisiskolásoknak készült változatban a tanulók még csak a nyelvi útlevel részleteivel találkozhatnak. A gyermekek felnőtt segítségével, a megadott hatszintű KER-lista alapján értékelik nyelvtudásuk szintjét a különböző készségeken (hallásértés, írásértés, társalgás, beszéd, írásbeli kifejezés) belül. Az egyes készségeket piktogramokkal is jelöli a napló, hogy a gyermekek számára jobban érthető legyen. Ide írhatják a tanulók, ha az adott nyelvi szint eléréséről rendelkeznek valamilyen igazolással, tanúsítvánnyal, és azt is megadhatják, mennyi időt töltöttek olyan területen, ahol az általuk tanult idegen nyelvet beszélik.

A nyelvi életrajzban a tanulók elsősorban iskolai nyelvtanulásukról adnak képet, megadva, hol, mennyi ideig, melyik nyelvet tanulták. Mivel nyelvet nemcsak iskolában tanulhatunk, a nyelvi életrajz arra is rákérdez, milyen iskolán kívüli nyelvtanulásban vett részt a napló tulajdonosa. A nyelvi életrajzban feltett kérdések alapján a tanulók – kognitív fejlettségi szintjüknek megfelelően – elgondolkodhatnak azon, mi a nyelvtanulás, illetve mi a nyelvtudás. Ez utóbbihoz több önértékelési lap is segítséget nyújt, amelyek E/1-ben megfogalmazott kijelentéseket tartalmaznak, ezekről a tanuló eldöntheti, igazak-e rá (☺/☹). A megadott kijelentések A1–B2 szintre vonatkozó részletesen lebontott hallás-, beszéd-, társalgási-, olvasás- és íráskészséglisták.

A dossziében azok a napló tulajdonosa által kiválasztott munkák (írásos vagy tárgyi dokumentumok) kerülnek, melyek dokumentálják vagy illusztrálják az életrajzban vagy az útlevelben leírtakat.

Az Európai nyelvtanulási napló mindhárom változata nagy hangsúlyt fektet az önértékelésre. A nyelvi útlevelben a napló tulajdonosa a KER szintjei alapján értékeli nyelvi készségeit, a nyelvi életrajzban pedig tanulási célokat fogalmaz meg, ami csak akkor lehetséges, ha fejlődését rendszeres értékelés kíséri. Ebben nyújt segítséget, támogatást a nyelvtanár, akinek munkáját a napló bevezetése idején rendszeres továbbképzések segítették⁴. Annak ellenére, hogy a nyelvtanulási napló a 2003/2004. tanévtől szerepelt a taneszközlistán, nem terjedt el igazán a magyarországi nyelvtanítási gyakorlatban.

A *Kinderportfolio* a Goethe Intézet honlapjáról⁵ ingyenesen letölthető anyag, ami három részre tagolódik: (1) *Das bin ich* (Ez vagyok én), (2) *Das kann ich schon* (Ezt már tudom) és (3) *Geschafft!* (Amire büszke vagyok). Az első rész (*Das bin ich*) két változatban készült A4-es méretű, színes portfólióoldalakat tartalmaz, melyek segítségével a gyermekek saját magukat és mikrokozmoszójukat (szüleit, barátait, kedvenc állataikat, otthonukat) mutathatják be. Az egyik változat azoknak készült, akik még az idegen nyelvi olvasás és írás bevezetése előtt állnak, a második pedig azoknak, akik már a szekunder készségeiket is fejlesztik az adott idegen nyelven. A portfólióoldal jobb felső sarkában megjelenő egy, illetve két szimbólum (☺ / ☹) a szinteket, azaz a feladat nehézségi fokát jelöli.

A feladattípusok megfelelnek a gyermekek életkori sajátosságainak, hiszen elsősorban manuális tevékenységeket (rajzolás, színezés, nyírás, ragasztás stb.) kell végrehajtaniuk a feladatok megoldása során.

⁴ További tanári segédanyagként elkészült egy ún. Kalauz az európai nyelvtanulási napló alkalmazásához, ami egy általános bevezető után néhány végiggondolandó kérdéskört vett fel (motiváció, a napló és a tanári munka, önértékelés stb.), illetve gyakorlati ajánlásokat kínál azoknak a nyelvtanároknak, akik szívesen kipróbálnák a nyelvtanulási naplót.

⁵ http://www.goethe.de/resources/files/pdf22/Kinderportfolio_ds.pdf

A második részben (*Das kann ich schon*) az első részhez hasonlóan, szintén két változatban készült színes portfólióoldalak találhatók, melyek lehetővé teszik, hogy a gyermekek a már tanult, életkori sajátosságaiknak megfelelő témakörökben (pl. színek, számok, állatok, játékok, kedvencek) adjanak számot tudásukról.

A harmadik rész (*Geschafft!*) egy gyűjtemény/kincsesháza, ahova a tanulók azokat az írásos és tárgyi produktumokat gyűjthetik össze, melyek saját megítélésük alapján a legjobban sikerültek, vagy valamilyen más, főleg érzelmi okból fontosak számukra.

Néhány saját „jó gyakorlat”

Német nyelvi emelt szintű osztályainkban 3. évfolyamtól kezdve a *Wir* tankönyvcsaláddal dolgozunk, amely – mint láttuk – tartalmaz portfólió-feladatokat. Az idegen nyelvi nevelés azonban már 1. évfolyamon elkezdődik iskolánkban, ahol a kezdetektől fogva igyekszünk bevezetni a gyermekeket a portfólió-készítés rejtelmeibe. Ezeket az évfolyamokon a *Hallo Anna* tankönyvcsalád köteteit használjuk, amelyek ugyan nem alkalmazzák a portfóliómódszert, de egyfajta saját portfóliót állítunk össze, melynek alapját a Goethe Intézet munkatársai által kidolgozott Kinderportfolio adja, adaptálva az általunk feldolgozott témákra. Egy-egy témakör végén mindenki elkészíti a saját portfólióoldalát, amit nyelvi fejlettségi szintjétől függően egyszavas, vagy néhány szóból álló, egyszerű struktúrájú mondatok segítségével mutat be a többieknek.

Iskolánk egy belső pedagógiai innováció keretében ötvözte az emelt szintű nyelvoktatást a drámapedagógia eszközeivel, ezért nyelvóráinkon nagy szerep jut a mozgásos gyakorlatoknak, a pantomimnek, a drámajátékoknak és a dramatizálásnak. A gyermekek értékelik a közös játékot és egymás produkcióit is, kiemelve a pozitív elemeket. Kezdetben ez elsősorban még anyanyelven, illetve nonverbális eszközökkel történik, de fokozatosan törekszünk arra, hogy célnyelvi kifejezéseket alkalmazzunk az értékelésnél.

A forgószínpadmódszert is szívesen alkalmazom, ahol a tanulók általában kisebb csoportokban dolgoznak. Az óra végén nemcsak azt beszéljük meg, kinek melyik feladat tetszett a legjobban, vagy melyik feladat volt könnyű/nehéz, hanem azt is, hogy melyik csoport hogy jutott el a megoldáshoz, és ebben ki mennyire vett részt.

Összegzés

A korai idegennyelv-oktatásban is fontos feladat a tanulási folyamatok megfigyelése, dokumentálása és a folyamatos (ön)reflektálása. Jelen tanulmány célja az volt, hogy megvizsgálja, melyek azok a célcsoport életkori és nyelvi fejlettségi szintjének legjobban megfelelő eszközök, melyekkel sikeresen, mégis „tapintatosan” tárhatóak fel és értékelhetőek a korai német mint idegennyelv-tanulás során elért eredmények.

Az korai idegennyelv-tanulással kapcsolatos alapidokumentumok és ajánlások is utalnak arra, hogy a tanulóknak a tanári értékelés mellett az önértékelés módszereit is el kell sajátítaniuk, valamint felhívják a figyelmet arra, hogy a korai idegennyelv-tanulás elért eredményeinek mérése és értékelése során azok az eszközök a leghasznosabbak, amelyek a legjobban hasonlítanak ahhoz a módhoz, ahogy a gyermekek az idegen nyelvet tanulják. Ezért áttekintettük, mely tevékenységek a leghatékonyabban ennek a korosztálynak az idegen nyelvi nevelésében. Láttuk, hogy a javasolt tevékenységeket leggyakrabban párban vagy csoportban végzik a tanulók, ezért az értékelésnél sem az egyéni teljesítményt kell alapul vennünk.

A korai idegennyelv-oktatás sajátosságait figyelembevevő ajánlások hangsúlyozzák azt is, hogy az egyik legalkalmasabb eszköz az elért eredmények bemutatására és az ön-reflexióra a portfólió, ezért megvizsgáltuk, mely gyermekeknek készült német nyelvkönyvek tartalmaznak portfólió-feladatokat, illetve milyen lehetőség adott azok számára, akik nem ezekkel a tankönyvcsaládokkal dolgoznak, de szívesen alkalmazzák ezt az értékelési formát.

Ha azonban tükröt tartunk valakinek, ne felejtjük el Platón gondolatát: Ha tükröt tartasz mások elé, ne felejts magad is tükörbe pillantani.

IRODALOM

- 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról. *Magyar közlöny* 2012, 66., 10635–10847.
- 51/2012. (XII. 21.) számú EMMI rendelet 1. melléklete. Kerettanterv az általános iskola 1–4. évfolyamára. [http://kerettanterv.ofi.hu/01_melleklet_1-4/index_alt_isk_also.html – 2017.09.08.]
- Chighini, Patrícia – Kirsch, Dieter 2009: *Deutsch im Primarbereich. Fernstudieneinheit* 25. Berlin: Langenscheidt.
- Darabos Zsuzsa 2001: *Kalauz az Európai nyelvtanulási naplóhoz*. Veszprém: Nodus Kiadó.
- Európa Tanács 2002: *Közös európai referenciakeret: nyelvtanulás, nyelvtanítás, értékelés*. Budapest: Oktatási Minisztérium.
- Európa Tanács 2002: *Közös európai referenciakeret: nyelvtanulás, nyelvtanítás, értékelés*. Budapest: Oktatási Minisztérium.
- Eurydice 2006: *Tartalomalapú nyelvoktatás (CLIL, EMILE) az európai iskolákban*. Brüsszel.
- Falus Iván – Kimmel Magdolna 2009: *A portfólió*. Budapest: Gondolat Kiadó.
- Glaboniat, Manuela – Müller, Martin – Rusch, Paul – Schmitz, Helen – Wertenschlag, Lukas – Apelt, Hans-Peter 2005: *Profil deutsch: Gemeinsamer europäischer Referenzrahmen; Lernzielbestimmungen; Kannbeschreibungen; Kommunikative Mittel. Niveau A1-A2, B1-B2, C1-C2*. Berlin: Langenscheidt.
- Haataja, Kim 2007: *Der Ansatz des integrierten Sprach- und Fachlernens (CLIL) und die Förderung des schulischen „Mehrsprachenerwerbs“*. Frühes Deutsch. Fachzeitschrift für Deutsch als Fremdsprache und Zweitsprache im Primarbereich. Heft 11. Vom Huhn zum Spiegelei. Erkenntnisse und Beispiele aus dem integrierten Sprach- und Sachunterricht (CLIL). 4–10.
- Haataja, Kim 2009: *CLIL – Sprache als Vehikel oder „Zweiklang im Einklang?“ Fremdsprache Deutsch*. Zeitschrift für die Praxis des Deutschunterrichts. Heft 40. Zweiklang im Einklang. Integriertes Sprachen- und Fachlernen (CLIL). 5–12.
- Kuti Zsuzsa (szerk.) 2004: *Idegen nyelvi program az 1–3. évfolyam számára. Ajánlás a 6–9 éves korosztály idegennyelv-tanításához*. Budapest: Oktatási Minisztérium.
- Lundquist-Mog, Angelika – Widlok, Beate 2015: *DaF für Kinder. dlI B*. München: Goethe Institut.
- Sárvári Tünde 2013a: Anwendungsmöglichkeiten der dramapädagogischen Arbeit im frühen DaF-Unterricht. *DUFU – Deutschunterricht für Ungarn*, 25. UDV. 168–178.
- Sárvári Tünde 2013b: Sprache und Bewegung – Dramapädagogik für Sprachanfänger in der Grundschule. *Frühes Deutsch. Fachzeitschrift für Deutsch als Fremd- und Zweitsprache* 22, 28. 50–53.
- Sárvári Tünde 2012: Clever lernen? An die Stationen! *Frühes Deutsch. Fachzeitschrift für Deutsch als Fremd- und Zweitsprache* 21, 25. 27–28.
- Sárvári Tünde 2015: „Bilder sind gute Begleiter“. Überlegungen zur Entwicklung und Förderung der primären Fertigkeiten im frühen DaF-Unterricht mit Bilderbüchern. In: Backes, Johanna – Szendi Zoltán (Hg.): *Jahrbuch der ungarischen Germanistik 2014*. Budapest: Gesellschaft ungarischer Germanisten. 225–245.

- Sárvári Tünde 2016: „Fit im frühen Deutsch?" A korai német mint idegennyelv-tanulásban elért eredmények feltárásának és értékelésének aktuális kérdései. In: Karlovitz János Tibor (szerk.): *Tanulás és fejlődés*. Komárno: International Research Institute. 139–148.
- Sárvári Tünde 2013: A CLIL módszer alkalmazási lehetőségei a kisiskoláskori német mint idegennyelv-tanításban. In: Cs. Bogyó Katalin (szerk.): *Tanulmánykötet. Gyakorlóiskolák VIII. Országos Módszertani Konferenciája*. Szeged: Gyakorlóiskolák Szövetsége. 363–380.
- Sz.n. 2001: Európai nyelvtanulási napló – kisiskolás változat 3-8.osztály. Veszprém: Nodus Kiadó.
- Widlok, Beate – Petravić, Ana – Org, Helgi – Romcea, Rodica 2010: *Nürnberger Empfehlungen zum frühen Fremdsprachenlernen. Neubearbeitung*. München: Goethe Institut.

Evaluation methods in early language teaching

According to the National Core Curriculum (NCC), the first foreign language education begins in the fourth grade of primary school at the latest, but if properly trained teachers in the school education program and the institution permits has 1-3rd grade was introduced in the teaching of a second language. This possibility is consistent with published in 1995 by the European Commission on the so-called education and training. White Paper set out the target, the European Union: the more citizens speak three languages of the Community. One of the prerequisites to achieving this goal is the document identifies early foreign language education as. Not brought forward to meet the requirements of the specific area of foreign language teaching aims, but the development of skills and topics that require processing concentrically expanding, increasingly rich linguistic formulation.

One of the most important international documents of foreign language measurement and evaluation is the Common European Framework of Reference for Languages (CEERL), which was published in 2002, it divides language learners into three major groups and six different language levels. However the linguistic results available at the end of the language teaching cannot be given on the basis of CEERL, therefore we should consider two recommendations: a foreign language programs developed by Kuti Zsuzsa et al. which sets out recommendations for teaching foreign languages between the ages of 6 and 9, and the recommendations of the Goethe Institute, Beate Widlok, updated in 2010 by the Nuremberg Recommendations.